

preventivna platforma

Bilten projekta 'Preventivna platforma', november 2011, številka 11

Inštitut za raziskave in razvoj "Utrip"
Trubarjeva cesta 13, Grosuplje

Zveza društev na področju drog
Slovenije, Tabor 9, Ljubljana

Rdeči križ Slovenije
Mirje 19, Ljubljana

DELO Z MLADIMI PO NAČELU REALNOSTI

Najbolj od vsega me preseneča človek. Ker žrtvuje svoje zdravje, da bi zaslužil denar. Potem žrtvuje denar, da bi spet dobil svoje zdravje. In potem je tako zaskrbljen za prihodnost, da ne uživa sedanjosti: Rezultat tega je, da ne živi v sedanjosti ali prihodnosti; živi, kot da nikoli ne bo umrl, in potem umre, ne da bi kdaj zares živel!

Dalai Lama

Da bi razumeli srce in um neke osebe, ni potrebno gledati vedno le tisto, kar je le-ta dosegla, ampak predvsem to kar želi doseči.

Kahlil Gibran

Ob tem, ko se v mesecu zasvojenosti soočamo s potrebo po intenziviranju ali izboljšanju svojih lastnih in skupnih aktivnosti in naporov za preprečevanje zasvojenosti, zmanjševanje škode in zdravljenje odvisnosti, se poleg akcijskega zaganjanja v to ali ono smer velja povprašati o tem, kje smo pri delu z mladimi, kaj počenjamo in kako to počenjamo. To še posebej velja za naš odnos do mladih, ki danes živijo v povsem drugačnih okoliščinah, kot smo jih imeli mi.

Da bi jih bolje razumeli

V ta namen smo v prejšnjih novicah spregovorili o mitih o zdravju in pokazali, kako je današnji post-moderni svet kulture spektakla telo-centričen (osrediščen okrog telesa) in zdravje-centričen (da je tako rekoč vsakdo vključen v vseobsegajočo skrb za zdravje kot substanco in vrhovno vrednoto, vsakdo zanj skrbi in vsakdo mu poskuša dati svoj prispevek). Naš prispevek o tem, kako deluje »zdravju prijazni kapitalizem« smo zaključili z ugotovitvijo, da je subjekt vseobsegajočih praks skrbi za zdravje konstruiran na podoben način kot otroški subjekt v kontekstu šolskega sistema:

- ki je nenehno potreben obravnave in urjenja
- katerega cilj je da postane zdrav državljan (beri zmožen samokontrole, samodiscipline)
- ki svoj potencial (profesionalno, ekonomsko in politično pričakovanega) zdravja lahko izpolni zgolj v skladu s strokovnimi, političnimi in ekonomskimi regulativi
- ki ga je k "svobodnemu izboru" treba nenehno vzpodbujati, nenehno mu je treba pomagati, da spozna kaj je zanj najboljše (kaj je njegova "avtonomna" potreba in interes), na kakšen način je lahko najbolj skrbeč in odgovoren za sebe
- v kolikor pa skrbi zase in za svoje zdravje manj kot se to pričakuje oz. zahteva, je to problem, ki zahteva obravnavo, korekcijo.

To moramo – smo zapisali - imeti nenehno pred očmi zato, da v pri naših hotenjih in željah, da bi mlade zavarovali pred zasvojenostmi in jih odvrnili od tega »zla«, ne bi postali heltistično (od ang. Health = zdravje) navdahnjeni moralizatorji, disciplinatorji in regulatorji, ki mladih niti ne razumemo in se jim ne znamo približati.

Drugi pogoj, da jih bomo razumeli - smo še zapisali - pa je v nas samih, v naši zmožnosti, da se jim odpremo, jim prisluhnemo in jih sprejmemo takšne kot so, v vsej njihovi zvedavosti in norčavosti, v iskanju in upanju, hotenju in hrepenenju, v njihovi realnosti in njihovih sanjah, v njihovi strasti in njihovi rasti.

Pri tem smo izhajali iz spoznanja, da živimo v vse bolj kompleksnem in medijsko skonstruiranem svetu polnem nasilja, ki posamezniku otežuje najdevanje zadovoljitve v ljubezni in delu, ki ne posveča nobene pozornosti temu, kar ne zadeva neposrednih potreb in ki ga obkroža s sfabriciranimi fantazmami, obsipava z nenehno novimi potrošnimi objekti in vzbuja zahteve po njih, tako da je odraščajoči človek vse bolj zasičen z »odgovori brez vprašanj« in je čedalje manj zmožen izkusiti razliko med želeti in hoteti.

Ali, kakor pravi avtor »Narcistične kulture« C. Lasch, »v družbi ki zahteva, da se v družbenih razmerjih podrejamo nekim določenim pravilom hkrati pa noče teh pravil zasidrati v kodu moralnega ravnanja, se mora vsak posameznik *boriti* za to, da ohrani *psihično ravnotežje*. Vse to spodbuja obliko osrediščenosti na sebe, ki spominja na primarni narcizem«, narcistični individuum, ki je nekakšna družbeno nujna forma subjektivnosti, pa potem išče duševni mir v vse bolj neugodnih pogojih in se nenehno trudi vzpostaviti in ohraniti neko psihično ravnotežje in *biti funkcionalen*, prisegajoč in opirajoč se na kult »avtentičnosti«, »harmonije«, »zdravja« in »lepote« na ravni njegove lastne doživljajske, individualne psihološke realnosti.

Ob bok tem spoznanjem smo postavili še izkustveno predpostavko, da mladi (doraščajoči), bolj kot norme in ideale »zdravja in lepote« (health and beauty) rabijo to, da jih odprtega srca in duha soočimo z dejstvi življenja, nad katerim zaradi tega, ker pač ni cvetoče polje, ni treba ne tarnati, ne obupavati in ne od njega bežati s pomočjo drog te ali one vrste in naše razmišljanje zaključili z nekakšnim apelom,

- da *jim* z lastnim zgledom in dejanji *pokažimo*, kako svet ni samo to kar nas obdaja, marveč tudi naš in njihov odnos do vseh teh dogodkov, stvari in ljudi, do nas samih in naših idej, da je to naš odnos do vse ter burne reke, ki ji pravimo življenje in
- da *jim dopustimo*, da so to kar so, da se izrazijo takšni kot so in jim s svojim odnosom izpričajmo, da so v vsakem od njih enkratne možnosti,
- s svojimi dejanji pa *jim pokažimo*, kako se z dejstvi tega življenja, v vsej svoji enkratnosti in neponovljivosti – brez drog – spopadamo mi sami.

Po načelu realnosti

Naše vsakodnevno življenje je to kar se nam dogaja in kar doživljamo in počnemo »*tukaj in sedaj*« - doma, v šoli, v prostem času, ob učenju, delu in igri, pred TV ali PC ekranom, ob našem požiranju medijskih sporočil, med prijatelji, starši, sosedi, med vrstniki, javno in zasebno itd. Živimo ga v nenehnih odnosih in komunikacijah z drugimi, takimi kot so, ki niso nam enaki, ne krojeni po naših željah, mnogokrat celo povsem drugačnimi. In skozi naše skupno delovanje, strinjanje in nasprotovanje, približevanje in oddaljevanje, sodelovanje in konflikte ter njihovo razreševanje vsakodnevno so-ustvarjamo in so-oblikujemo pogoje in okoliščine našega skupnega in individualnega ter javnega in zasebnega bivanja.

»Tukaj in sedaj« torej sestoji iz našega čutenja, čustvovanja, naših pričakovanj, strahov, želja, interesov, mišljenja, delovanja, hranjenja, pitja, oblačenja, bivanja, ljubljenja, igranja, agiranja, reagiranja, obnašanja, odnosov, govorjenja, poslušanja, komuniciranja, soočanja s problemi in izzivi, reševanja problemov in težav, kakor tudi iz načina našega aktivnega zavzemanja ali borjenja za ali proti nečemu.

V tem neskončnem nizu »tukaj in sedaj« se vedno *borimo*:

- bodisi »ZA« *nekaj ali nekoga*: za interese, vrednote in principe, prijatelje, za šolske ocene, naklonjenost punce ali fanta, ki nam je vseč naš vsakodnevni kruh, za mir in svobodo itd. ali pa
- ali pa »Z« *nekom ali nečim*: realnim ali namišljenim tekmecem, nasprotnikom ali »sovražnikom« različnih vrst - z lastnimi nasprotujočimi si stališči, z bolečino, lastnimi učitelji, vzgojitelji, starši, vrstniki itd.

Borjenje zatorej nikakor *ne pomeni nasilja ali nekaj po sebi negativnega*, ampak se z borbo srečamo tako v otroški igri, skozi katero otroci razvijajo svoje fizične in mentalne zmožnosti, kot tudi v naših vsakodnevnih stikih in odnosih kot normalno sestavino vsakodnevnega življenja. Po eni strani izhaja iz potrebe po preživetju, rasti in razvoju, po drugi pa iz same družbene, to je odnosne, relacijske in komunikacijske narave našega bivanja, iz obstoja različnih sposobnosti, želja, potreb in interesov, omejenih virov za njihovo zadovoljevanje in zaradi narave sistema – tržne ekonomije.

Potemtakem *se ne »borimo«*

- *samo takrat, ko smo izzvani* k takšni ali drugačni samo-obrambi, ko sta porušena naša stabilnost in ravnotežje, oziroma v tržnem tekmovanju
- *ampak vedno in povsod*:
  - ko so naši interesi in aktivnosti omejeni z interesi in aktivnostmi drugih,
  - ko smo soočeni s krivico in prizadeti,
  - ko se ne moremo sprijazniti s stvarmi okrog nas ali v nas samih in
  - ko sledimo svojemu notranjemu glasu, vesti in željam in pri tem naletimo na ovire, ali pa druge, drugačne in neredko nam nasprotne interese, hotenja in zahteve.

A velja vedeti da je včasih borba zgolj *notranja in nezavedna*. To je borba enega dela nas samih z našim drugim delom, kadar smo na znotraj razcepljeni in negotovi, ko postajamo sami sebi nasprotniki in se borimo zoper same sebe, ko se ne sprejemamo take kot smo, ko ne sprejemamo ali celo sovražimo svoj izgled, težo, telesno podobo, neko našo lastnost ali karkoli, česar na sebi ne maramo.

V naših medsebojnih odnosih pa je borjenje pogosto pomemben *izraz skritih želja po bližini in emocionalni izmenjavi* in mnogi izmed nas uporabljajo borbo zgolj za ustvarjanje nekakšne »kot da« intimnosti.

Borjenje je torej lahko:

- bolj ali manj zavedno, realistično, nujno, ustrezno, samo-obrambno, produktivno, kar pomeni, da se pomočjo njega uresničujemo lastne interese in vzdržujemo sebe v dinamičnem ravnovesju (s samim seboj in okoljem)
- ali pa bolj ali manj ne-zavedno, ne-realistično, ne-potrebno, ne-ustrezno, nasilno in destruktivno.

Če povzamemo, sta borba in odpor celo nujna za to,

- da sploh lahko izkusimo lastne moči
- da razvijemo samo-zavest in samozaupanje (zaupanje v lastne moči),
- da se sprejemamo, cenimo, spoštujemo,
- da nenehno rastemo in se razvijamo
- da uresničujemo svoje interese.

In če je temu tako, potem lahko tudi rečemo, da sta borba in življenje lahko za nas eno in isto! In v tem ni prav nič slabega. Zaradi tega z nami ni nič narobe. Seveda, če nismo neobčutljivi, brezbrizni in nasilni do drugih ali do samih sebe.

Način našega vsakodnevnega borjenja je potemtakem odvisen od naših lastnosti, naše samopodobe, osebnosti, značaja, zmožnosti, izkušenj, veččin, pripravljenosti, usposobljenosti itd. Obenem pa ga *opredeljujejo tudi* vse bolj kompleksne okoliščine, procesi in odnosi v katerih se nahajamo, spoznavamo same sebe, uresničujemo svoje želje, osmišljamo svoje življenje, se zavzemamo za svoja stališča in interese, razvijamo svoje sposobnosti, sprejemamo tveganja, rešujemo vsakodnevne probleme in težave, v katerih se zavzemamo za skupne cilje, prevzemamo odgovornost itd..

Toda, ali smo kdaj pomislili, da našo telesno in duševno moč in sposobnost za spopadanje s vsakodnevnimi življenjskimi izzivi, oziroma za reševanje problemov ter z opisanim borjenjem povezano zmožnost razvijanja lastnih sposobnosti, oziroma uresničevanja življenjskih potencialov lahko poimenujemo z zdravjem?!

Če da, potem se v našem spopadanju z zasvojenostmi obnašamo do mladih *po načelu realnosti*. Šele kot taki smo z njimi zmožni vzpostaviti tisto potrebno inter-subjektivno razmerje, v okviru katerega ni mesta za kakršnokoli moraliziranje in obtoževanje. Šele kot taki smo jim v oporo na njihovi poti v odraslo spopadanje z dejstvi življenja, v katerem ne bodo vsakodnevno klonili in se prilagodili danim okoliščinam *po načelu ugodja*, kar nenazadnje je – bodimo iskreni - temelj vsake zasvojenosti.

V *zasvojenost* namreč vedno zabredejo nehote: iz radovednosti, eksperimentiranja, nevednosti, po neumnosti, zaradi nemoči, kakor tudi iz upora in odpora do sveta odraslih. Njihova pot v zasvojenost je neredko prav način, kako izstopiti iz tega neobvladljivega, ponorelega sveta, oziroma poskus, kako »ga zaustaviti« in »popraviti«, oziroma si ga, če ne gre pač drugače, vsaj »polepšati«.

Onkraj ugodja

Podobno kot samo »zaustavljanje sveta« in njegovo lepšanje, je iluzorno tudi preprečevanje njegovega zaustavljanja, popravljanja ali lepšanja na način maničnega akcijskega zaganjanja v ta ali oni preventivni projekt, če ga ne spremljajo:

- de-tabuizacija problematike zasvojenosti
- de-moralizacija diskurza o problematiki zasvojenosti
- de-viktimizacija zasvojencev
- de-medikalizacija preventive
- de-institucionalizacija preventive
- de-monopolizacija projektov in pristopov
- mrežno povezovanje/sodelovanje akterjev
- sinergetsko povezovanje programov in projektov
- kombinacija individualnih, skupinskih in skupnostnih aktivnosti

Uspeh, oziroma učinek (pa še tega v omejenem obsegu) lahko prinesejo samo pristopi, v katerih se med seboj sinergetsko povezujejo individualni, skupinski in skupnostni programi, projekti in aktivnosti različnih akterjev, ki se problematike zasvojenosti lotevajo brez tabujev in moraliziranja, de-medikalizirano in de-institucionalizirano. To pa zahteva nenehno samo-refleksijo, samo-analizo, oziroma samo-ocenjevanje lastnega početja na individualni, skupinski in skupnostni ravni.

Ta in takšen pristop je potreben: prvič zato, da nam bodo otroci in mladostniki, ki bi ta svet neredko najraje zaustavili in izstopili iz njega, sploh prisluhnili; drugič pa zato, da ne bomo še sami po nepotrebem izgoreli v morebitnem prizadevanju za »zdravo družbo« ali iluzornem spreminjanju, oziroma zaustavljanju predpostavljenega sveta. Iz sveta namreč ni moč izstopiti, zlahka pa se je možno v njem izgubiti. To velja tako za mlade, kot tudi za nas, ki delamo z njimi in jim želimo pomagati. Izgubljati pa se začnemo takrat, ko se nehamo spraševati po tem kdo smo, kaj počnemo in kako to počnemo.

Upoštevanje, priznanje in spoštovanje vsakodnevne doživljajske realnosti mladih, doraščajočih in zvedavih, njihovih razvojnih potreb in njihovih pravic je torej onkraj konformističnega in individualističnega sprijaznjenja z realnostjo današnjega ponorelega sveta (po principu ugodja). Če jim hočemo pomagati, razumeti in biti njihovi *zagovorniki*, potem moramo stopiti iz sveta naših lastnih majhnih navajenosti (beri ugodij) na gibka tla vsakodnevnega življenja in na njem nenehno razločevati mlade kot »ljudi« od mladih kot predpostavljeno prilagojenih »elementov družbene strukture«. To je pogoj za to, da se z njimi srečamo »*onkraj načela ugodja*« in da se onkraj načela ugodja potem tudi sami identificirajo z lastnimi zmožnosti spopada z dejstvi vsakodnevnega življenja, oziroma, da se naučijo živeti brez te ali one bergle, droge ali zasvojenosti.

Poglejmo se nenazadnje v ogledalo in se iskreno vprašajmo:

Koliko smo tej nalogi kos v današnjem vse bolj kompleksnem svetu, polnem protislovij in nasilja? Koliko smo temu kos v svetu, ki »nam ne omogoča« najti zadovoljitve v ljubezni in delu? Koliko smo temu kos v svetu, ki našo glavo nenehno polni z medijsko konstruiranimi podobami realnosti in z nenehno novimi potrošniškimi objekti in vzbuja potrebe po njih? Koliko smo temu kos ob dejstvu, da smo sami vse bolj zasičeni z »odgovori brez vprašanj« in

smo sami čedalje manj zmožni izkusiti razliko med želeti in hoteti? Koliko smo temu kos, ko iščemo nekakšen duševni mir in psihično ravnotežje prisegajoč in opirajoč se na vse mogoče kulte »avtentičnosti«, »harmonije«, »zdravja« in »lepote« itd. v vse bolj neugodnih okoliščinah? Koliko smo temu kos, ko se ob sprijaznjenju s tem, da je denar sveta vladar vsakodnevno trudimo biti »in«, to je na ravni potreb danega časa in prostora? Koliko jim kot pridno »funkcionirajoči« in vsemu okoliščinam se »prilagajajoči« sploh lahko prisluhnemo?

Pripravil: Ciril Klajnšček, RKS

NAMIŠLJENA VEZ KOT ODVISNOST IN PODLAGA VSEM ODVISNIŠKIM VEDENJEM

Namišljena vez (fantasy bond) je termin, ki opisuje namišljeno povezavo s starši ali skrbniki, ohranjanje stika z njimi, in vzdrževanje njihove idealne podobe na račun stika z lastnimi čutenji. Otrok se zapre v fantazijski svet, ki je nadomestek za iskreno starševsko ljubezen in skrb, ki je ni deležen. Namišljena vez postane del posameznikove psihične strukture, ki določa kvaliteto vseh odnosov v otroštvu in v odrasli dobi. Tudi partnerski odnos kasneje posameznik vzpostavi z nekom, ki je podoben ljudem iz njegovega najzgodnejšega otroštva in tako ohranja svoj fantazijski svet in zaprti način delovanja.

Govorimo o primarnem obrambnem mehanizmu, ki ga otrok razvije v odnosu s starši, da bi se obranil občutka zapuščenosti, osamljenosti, nemoči, eksistencialnega strahu. Otroci imajo naravno sposobnost samotolaženja. Samotolažijo se na primer tako, da se v trenutkih, ko občutijo zapuščenost spomnijo podob iz prejšnjih hranjenj in se na ta način obranijo anksioznosti in frustracije, ki jim preti ob trenutni odsotnosti mame. V primerih, ko starši pogosto niso na voljo ali pa so povsem nesposobni zadovoljevati temeljne otrokove potrebe (čustvena in fizična varnost, spoštovanje, pristnost) se pri otroku poveča potreba po oklepanju spominske podobe. Razvije se proces samostaršenja, otrok postane mama ali oče samemu sebi in tako »neodvisen«. Delovanje namišljene vezi je podobno protibolečinskemu zdravlilu, ki odreže pravo čustvovanje in negativno posega v razvoj posameznikovega stika s seboj in svetom (Firestone, 1984).

Prizadeti otroci sčasoma ne želijo več iskrene starševske pozornosti in hkrati zanikajo čustva do svojih staršev (samozanikanje). Naučijo se zaustaviti tok pravih čustev, skrivajo se za fasado, čutijo tisto kar pritiče njihovi vlogi in se popolnoma zatečejo v fantazijski svet. Spontani odzivi in interakcije z drugimi ljudmi doživljajo kot ogrožujoče, celo boleče, saj zanje pomenijo možnost izgube kontrole (Firestone, Catlett, 1999). Otroci v najzgodnejšem otroštvu namišljeni povezavi s starši dodajo še oblike vedenja, ki so jim v pomoč pri premagovanju napetosti. Gre za vedenja kot so sesanje trebuščka, drgnjenje odeje in podobno, ki pa kasneje v življenju lahko prerasejo v samotolaženje s pomočjo zlorabe drog ali drugih odvisniških vedenj. Posameznik na ta način razvije občutek samozadostnosti, občutek, da lahko poskrbi sam zase (Firestone, 1993).

Nesamozavestni, napeti, čutenjsko nepristni, neljubeči starši so za otroka preveč grozljivo dejstvo, da bi ga lahko sprejeli, zato rajši verjamejo, da so slabi sami in si tako zagotovijo stik s starši preko namišljene vezi. Če so starši preveč samokritično naravnani, s tem ne ustvarjajo varnega vzdušja za svoje otroke. Otroci v takšnem tesnobnem vzdušju razvijejo strah, da bodo starše izgubili. Kasneje v življenju bo posameznik poiskal intimnega partnerja s katerim bo ponovil zgodbo otroštva. Destruktivna notranja samopodoba nas tako spremlja vse življenje, če se ne odločimo razrešiti problema.

Zdravljenje namišljenih vezi je mogoče v odnosih, ki so dovolj varni in globoki, da bo posameznik razkril potlačena negativna čutenja, svoje potrebe in želje ki jih dotlej zanikal. V odraslosti nismo več tako nebogljeni in odvisni od drugih kot v otroštvu, pa nas kljub temu obhaja groza priti v stik s čutenji zavrženosti in prekinitvijo stika, ki smo jih kot otroci pokopali v sebi. Kot v otroštvu nas tudi v odraslosti skrbi, če bo oseba, ki se ji bomo odprli zdržala ob nas, nas resnično razumela. Vendar kot odrasle osebe, partnerji in starši postanemo odgovorni za svoje vedenje, mišljenje, čustvovanje in imamo moč spreminjanja identitete, ki

smo jo razvili v otroštvu. Prenašanje svojih nerešenih travm, razočaranj in konfliktov v družinski sistem, kjer bodo otroci postali nosilci teh motenj, pa ni najboljša dota našim potomcem.

Nefunkcionalne družine, oziroma zakonski, starševski podsistemi, kjer je konfliktno, anksiozno ozračje stalnica, postanejo »morilci otrokove duše«, pravi Christian Gostečnik.

Temeljni elementi dojemanja in zaznavanja se v takšnih družinah zanikajo in preoblikujejo:

- »iz videti in slišati, kar vidiš in slišiš, v: kar moraš videti in slišati;
- iz misliti, kar misliš, v: kaj moraš misliti;
- iz čutiti, kar čutiš, v: kar se moraš sprenevedati, da čutiš;
- iz želeti in hoteti, kar želiš in hočeš, v: kar ti drugi povedo, da želiš in hočeš;
- iz predstavljati si, razlagati, se uresničiti na način, ki ga zaznavaš, v: kakor si to predstavljajo in dojemajo drugi« (Gostečnik, 1998).

Otrok, ki ni v stiku s svojo osebo, bo postal odvisen od zunanjega sveta, ljudi in pravil. V otroku se tako poruši sposobnost sprejemanja odgovornosti za svoje mišljenje, čutenje in vedenje, kar pa pomeni, da so ugodni pogoji za razvoj odvisniškega vedenja vzpostavljeni.

Primarne obrambe, ki nastanejo v najzgodnejšem obdobju odraščanja, to je v času, ko je otrok najbolj odvisen od staršev in bi bilo zanj življenjsko ogrožujoče, če bi ga starši zapustili, delujejo kot zanikanje osamljenosti, zapuščenosti, nemoči... Samostaršenje (otrok se sam tolaži in kaznuje) je način, ki ga otrok uporabi, da dokaže samozadostnost, neodvisnost od staršev. S pomočjo fantazijskega sveta, ki ga sam kontrolira, napravlja primarna negativna čutenja manj ogrožujoča. Ko posameznik v življenju začuti potrebo po ljubezni, varnosti, bližini, pristnem odnosu, bo s pomočjo zasvojitvene dejavnosti poskrbel za sprostitev notranje napetosti in stiske (Kompan, Erzar 2003).

Literatura:

- Bradshaw, J. (1996). *The Family: A new way of creating solid self esteem*. New York: New York Times.
- Firestone, R.W. (1984). A concept of the primary fantasy bond: A developmental perspective. *Psychotherapy*, 21, 218-225.
- Firestone, R.W. (1993). The psychodynamics of fantasy, addiction, and addictive attachments. *American Journal of Psychoanalysis*, 53, 335-352.
- Firestone, R.W., & Catlett, J. (1999). *Fear of Intimacy*. Washington, DC: American Psychological association.
- Gostečnik C. (1998). *Ne grenite svojih otrok*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.
- Kompan Erzar L.K. (2003). *Skrita moč družine*. Ljubljana: Brat Frančišek in Frančiškanski družinski inštitut.

Pripravila: Vladka Tonica, Zveza društev na področju drog Slovenije

Milano, 9. november 2011 – V sklopu evropskega projekta ProSkills (www.pro-skills.eu) je od 7. do 9. novembra 2011 v Milanu potekal projektni sestanek, ki sta se ga udeležila predstavnika Inštituta Utrip (Matej Košir in Sanela Talić) ter zunanja sodelavka projekta Vladka Tonica (Zveza društev na področju drog Slovenije). Ker je eden od glavnih ciljev projekta priprava koncepta usposabljanja trenerjev za nadaljnja usposabljanja strokovnih delavcev za delo z rizičnimi ciljnimi skupinami, ki so v socialno neugodnem položaju (selektivna preventiva), smo se odločili, da najkasneje do konca septembra 2011 izvedemo pilotsko usposabljanje tudi v Sloveniji, in sicer s pomočjo Društva Renesansa iz Maribora (član Zveze društev na področju drog Slovenije). Člani omenjenega društva se bodo predhodno udeležili skupnega usposabljanja, ki bo od 26. in 27. marca 2011 v Luksemburgu.

Slovenj Gradec, 15. november 2011 – V sklopu preventivnega meseca novembra je v torek, 15. novembra 2011 v Slovenj Gradcu v organizaciji Zavoda za zdravstveno varstvo Ravne na Koroškem potekala mednarodna konferenca pod sloganom »Dobre izbire premagajo ovire«. Na konferenci so gosti in udeleženci spregovorili o preventivi in življenjskem slogu mladostnikov. Udeleženci so skušali odgovoriti na vprašanja, kaj bi morali narediti za razvijanje družbene odgovornosti, v skrbi za dobrobit mladih pa so prisluhnili tudi njihovim potrebam, mnenju in pričakovanjem. Poleg domačih strokovnjakov so na konferenci delili svoje strokovno znanje tudi predstavniki iz tujine, in sicer s Hrvaške in Srbije, pridružila pa se je tudi predstavnica Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) iz Lizbone. Prav tako so se konference udeležili mladostniki, ki so na predstavi svoje poglede na preventivo in problematiko, povezano z različnimi tveganimi vedenji. Več o konferenci na spletni strani www.zzv-ravne.si.

Foto: ZZV Ravne na Koroškem

Koper, 17. november 2011 – Zavod za zdravstveno varstvo Koper je v četrtek, 17. novembra 2011 v prostorih Vinakoper d.o.o. v Kopru organiziral Martinov posvet na temo večrazsežnostnega pristopa na področju alkoholne politike v Sloveniji. Na posvetu so različni strokovnjaki skupaj s predstavniki alkoholne industrije soočili poglede na različne načine uživanja alkohola, proizvodnjo vina in ostalih alkoholnih pijač ter tveganja, ki so povezana z uživanjem alkohola med različnimi starostnimi skupinami. Posveta se je s svojim prispevkom

udeležil tudi Matej Košir (Inštitut Utrip), ki je med drugim opozoril na različna zaskrbljujoča dejstva glede tveganega in škodljivega pitja alkohola v povezavi z nočnim življenjem mladih, paradokse v alkoholni politiki pri nas in drugod po Evropi ter (ne)smiselnosti povezovanja in sodelovanja z alkoholno industrijo. Več o posvetu na spletni strani: www.zzv-kp.si.

Foto: ZZV Koper

Ljubljana, 22. november 2011 - V sklopu preventivnega meseca novembra je v torek, 22. novembra 2011 v Ljubljani potekal prvi nacionalni posvet na temo preventive v šoli. Posvet je organiziral Inštitut Utrip, ki se že vrsto let trudi, da bi v Sloveniji preventivna dejavnost pridobila status znanstveno utemeljenega strokovnega dela in se končno znebila nenehnih kritik glede neučinkovitosti in nestrokovnosti s strani večine izvajalcev teh dejavnosti. Strokovnjaki z inštituta namreč že dalj časa opažajo, da ta dejavnost v Sloveniji vse bolj postaja dobičkonosen posel za številne strokovnjake in nestrokovnjake s področja preprečevanja zasvojenosti, ter da takšne programe v precejšnjem obsegu sofinancirajo tudi državne ustanove. Posveta sta se udeležila tudi dr. Igor Lukšič, minister za šolstvo in šport, in mag. Gregor Burkhart z Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti (EMCDDA) iz Lizbone.

Udeleženci posveta so se posvetili predvsem razpravi o preventivnem delovanju v šolskem prostoru. Šola namreč predstavlja vzgojno-izobraževalno ustanovo, v kateri otroci in mladostniki preživijo velik del časa. Razlogov, zakaj je šola postala prostor preventivnega delovanja, je veliko. V šolah lahko dosežemo veliko število otrok in mladostnikov, in to v starosti, ko začenjajo oblikovati lastna prepričanja glede uporabe drog in drugih oblikah tveganega vedenja. Poleg tega pa je preventivne programe v šoli bistveno lažje izvesti v primerjavi z drugimi neinstitucionalnimi programi, kot so npr. programi, namenjeni lokalnim skupnostim, družinam ipd., saj jih lahko izvedemo v času pouka.

Na podlagi dosedanjih izkušenj ter raziskav po svetu obstajajo dokazi o tem, katere strategije so učinkovite in katere ne. Šokantna sporočila oziroma strašenje otrok, posredovanje informacij o drogah in njihovih učinkih, krepitev samopodobe otrok, enkratne masovne prireditve, predavanja nekdanjih zasvojenecv idr. so strategije, ki se niso izkazale kot učinkovite pri preprečevanju uporabe alkohola, tobaka in drugih drog. Vsebine, ki naj bi jih preventivni programi vsebovali so zlasti normativno izobraževanje, učenje in krepitev socialnih veščin, učenje prepoznavanja in kritičnega razmišljanja o socialnih vplivih,

poudarjanje dolgoročnih in predvsem kratkoročnih posledic uporabe drog, krepitev varovalnih dejavnikov ter asertivnosti. Na učinkovitost programov vpliva tudi način izvedbe, ki naj bi bil interaktiven in ne v obliki predavanj. Igra vlog, simulacije, viharjenje možganov, aktivnosti v manjših skupinah, sodelovalno učenje, razredna diskusija ipd. so strategije, ki spodbujajo učence k raziskovanju in učenju.

Preventivni programi bi morali biti celoviti in dovolj intenzivni, da bi lahko upravičeno pričakovali, da se bodo otroci oziroma mladostniki naučili oziroma okrepi obstoječe veščine. Pomembno je, da programe izvajajo predhodno usposobljeni učitelji in preventivni delavci (slednji predvsem z mladostniki), da programi temeljijo na znanstveno dokazanih teorijah, imajo jasno strukturo (potrebe, cilji in sredstva) ter so (o)vrednoteni. Učitelji in preventivni delavci bi se morali udeleževati rednih in kakovostnih usposabljanj na področju preventive ter tehnik izvajanja.

»Znanstveno dokazane učinkovite komponente preventivnih programov so v Sloveniji in tudi drugod po svetu prepogosto zanemarjene, saj oblikovalce politik zanimajo predvsem hitri rezultati, ki pa jih preventiva ne more zagotoviti. Zavedamo se, da je preventiva dolgotrajen proces, vendar pa pogosto pozabljamo, da je velikega pomena tudi kakovost preventivnih programov ter dosledno, sistematično izvajanje. To pa lahko dosežemo s kakovostnimi standardi, ki bi bili osnova preventivnih programov, profesionalnim pristopom ter podporo s strani ustanove ali organizacije, ki koordinira izvajanje določenega programa. Edino na tak način lahko v bodoče preventivno dejavnost postavimo na tisto mesto, ki si ga zasluži, ter s tem preprečimo zlorabo šolskega prostora za lastne finančne interese posameznikov, ki se ukvarjajo s tem področjem«, je ob posvetu povedala Sanela Talič, vodja preventivnih programov na Inštitutu Utrip.

Foto: STA, Tina Deu

Amsterdam, 24. november 2011 – V organizaciji Jellinek inštituta iz Nizozemske je v četrtek, 24. novembra 2011 v Amsterdamu potekal sestanek ožjega odbora evropske mreže Prevnet, ki promovira uporabo novejših informacijske in komunikacijske tehnologije v preventivne namene. Gre za mrežo, ki obstaja že od leta 1998. Po več letih manjše aktivnosti so člani izbrali novo vodstvo in sprejeli načrt dela za prihodnje obdobje. Nova predsednica je postala Aino Majava (A-Clinic Foundation, Finska), podpredsednik pa Matej Košir (Inštitut Utrip, Slovenija). Razprava je potekala v glavnem v smeri revitalizacije obetavne mreže

nevladnih ustanov ter priprave novih projektov, ki jih bo mreža prijavila na evropske razpise. Ob neslutnem razvoju novih tehnologij in orodij (zlasti spletnih orodij, mobilnih aplikacij in socialnih mrež) je po mnenju novega vodstva treba preventivne dejavnosti približati novim trendom. Mladi vse pogosteje uporabljajo novo tehnologijo za medsebojno komunikacijo in iskanje informacij, kar pomeni, da jih tudi s preventivnimi vsebinami lažje dosežemo prek interneta in mobilnega telefona. Več o mreži: www.prevnet.net.

Ljubljana, 30. november 2011 – V sklopu projekta »Vzpostavitev preventivne platforme NVO na področju preprečevanja zasvojenosti« so konzorcijski partnerji vsebinske mreže nevladnih organizacij na področju preprečevanja zasvojenosti v sredo, 30. novembra 2011 v Ljubljani organizirali delovni posvet na temo »Oblikovanje usklajenih pobud sprememb strateških usmeritev Vlade RS ter zakonodaje na področju alkohola, tobaka in prepovedanih drog«. Posveta se je udeležilo približno 20 predstavnikov različnih nevladnih organizacij. Uvodoma so bili s strani Inštituta Utrip, Rdečega križa Slovenije in Zveze društev s področja drog Slovenije predstavljeni delovni predlogi skupnih pobud nevladnih organizacij, predstavitvam pa je sledila razprava po delovnih skupinah. Na podlagi razprave in zaključkov s posveta bodo partnerske organizacije do konca decembra 2011 pripravile končne predloge za javno razpravo. Pobude bomo poslali vsem zainteresiranim nevladnim organizacijam ter vsebinskim mrežam, s katerimi smo že ali pa še bomo vzpostavili konstruktivno sodelovanje v smeri skupnih ciljev. Več o projektu: www.preventivna-platforma.si.

Pripravil: Institut Utrip

Projekt »Vzpostavitev preventivne platforme NVO na področju preprečevanja zasvojenosti« financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Projekt se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojna prioriteta: »Institucionalna in administrativna usposobljenost«, prednostna usmeritev 5.3.: »Spodbujanje razvoja nevladnih organizacij in civilnega dialoga«.